

Iwa Kuchciak

Polski sektor bankowy wobec wzrostu ryzyka walutowego

Finanse i Prawo Finansowe 2/1, 109-112

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Polski sektor bankowy wobec wzrostu ryzyka walutowego

Iwa Kuchciak

Dr, Uniwersytet Łódzki, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Instytut Finansów, Katedra Bankowości

W związku ze wzrostem skali, znaczenia i tempa realizacji transakcji bankowych, coraz bardziej istotne staje się właściwe zarządzanie ryzykiem. Zarządzanie ryzykiem bankowym to w znacznej mierze wysokiej jakości zarządzanie aktywami i pasywami (zarządzanie strukturą bilansu, *asset-liability management*, ALM) [1]. Jednym z rodzajów ryzyka na które narażony jest bank jest ryzyko walutowe, inaczej kursu walutowego czyli niebezpieczeństwo pogorszenia się sytuacji finansowej banku wskutek niekorzystnej zmiany kursu walutowego lub wykorzystanie okazji jaką daje zmiana kursu [2].

W szczególności jest ono związane z [3]:

- niedopasowaniem odpowiednich pozycji aktywów i pasywów banku, których wartość wyrażona jest w walucie obcej,
- zawartymi transakcjami, tj. zmianą kursu walutowego między dniem zawarcia transakcji a dniem, w którym otrzymywana jest płatność (ryzyko kursowe),
- wzrostem innych ryzyk (np. ryzyka kredytowego) w wyniku zmiany poziomu kursu walutowego.

Zmiana kursów walutowych powoduje zmianę wyrażonej w lokalnej walucie wartości posiadanych przez bank instrumentów oraz przychodów i kosztów z nimi związanych. Pomiar tego ryzyka wymaga obliczenia tzw. pozycji walutowej netto, czyli różnicy między aktywami i pasywami (z uwzględnieniem kontrak-

tów pozabilansowych) wyrażonymi w danej walucie. Bank może zajmować [4]:

- długą pozycję walutową netto gdy wartość aktywów w danej walucie przeważa wartość pasywów w tej walucie (z uwzględnieniem walutowych pozycji pozabilansowych),
- krótką pozycję walutową netto w przypadku wystąpienia nadwyżki pasywów nad aktywami wyrażonymi w danej walucie,
- pozycję walutową netto domkniętą, jeśli aktywa i pasywa w danej walucie są sobie równe.

Dla zarządzania ryzykiem walutowym podstawowe znaczenie ma określenie przyszłych tendencji kształtowania się kursów walutowych. Chcąc ograniczyć ryzyko walutowe bank powinien wyznaczać limity wewnętrzne dla pojedynczych transakcji walutowych lub łącznie otwartych pozycji walutowych i okresów ich utrzymywania. Może ponadto dokonywać tradycyjnych transakcji walutowych kasowych i terminowych albo korzystać z pochodnych instrumentów finansowych. Do pozostałych możliwości można zaliczyć powstrzymanie się od transakcji dokonywanych w walucie na poczet transakcji w PLN albo dokonanie zapisu klauzul kursowych w umowach. Wreszcie bank może ubiegać się na rynku finansowym o uzyskanie gwarancji kursowych lub ubezpieczenie ryzyka [5].

Rynek kredytów mieszkaniowych w CHF

Najważniejszym segmentem aktywów przedsiębiorstwa bankowego są należności. Kredyty bankowe należą do podstawowych instrumentów dłużnych na rynku finansowym. Dominujące znaczenie należności w aktywach banków stwarza

konieczność szczególnego nimi zarządzania. Wyraża się to przede wszystkim w wyodrębnianiu w ramach ogólnego zarządzania aktywami polityki kredytowej. Celem polityki kredytowej jest zbudowanie takiego portfela należności, który zapewniałby oczekiwaną stopę zwrotu przy wymaganym poziomie ryzyka. Przy czym kryterium oceny realizacji tego celu powinno mieć charakter długookresowy. Szczególnym segmentem polityki kredytowej jest wielkość portfela kredytowego (rozmiary akcji kredytowej) oraz struktura należności.

Bardzo szybki rozwój kredytów mieszkaniowych w drugiej połowie minionej dekady spowodował, że [6]:

- stały się one główną pozycją portfela kredytowego oraz aktywów, w szczytowym momencie ich udział w strukturze kredytów stanowił nawet 70%, by na koniec 2014 r. zmniejszyć się do nieco ponad 37%,
- ich rola w gospodarce uległa silnemu zwiększeniu [7].

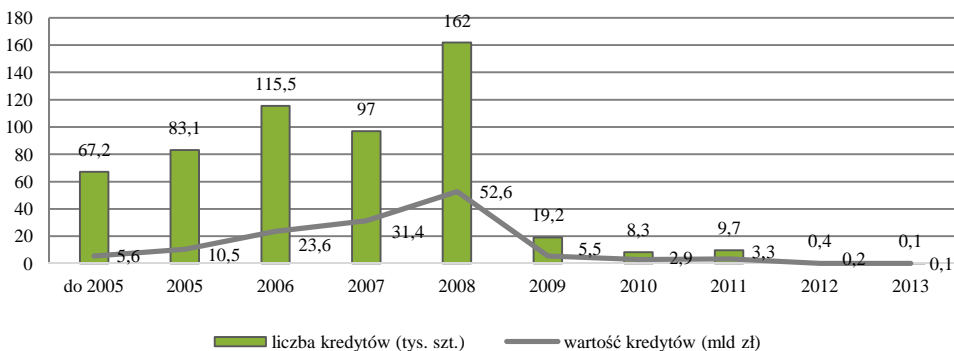
Ze względu na przedmiot niniejszego opracowania poniżej przedstawiono charakterystykę kredytów w CHF.

W strukturze kredytów CHF dominują kredyty z lat 2006–2008, tj. z okresu

boomu kredytowego i silnego wzrostu cen na rynku nieruchomości. Zwraca przy tym uwagę bardzo duża liczba i wartość kredytów udzielonych w 2008, tj. kulminacyjnym punkcie na rynku kredytowym, rynku nieruchomości oraz na rynku złotego, które generują najwyższe ryzyko dla banków i kredytobiorców, gdyż większość kredytów CHF została udzielona przy kursie CHF/PLN na poziomie 2,0–2,6. Ograniczenie liczby i wartości kredytów udzielanych w CHF od 2009 r. jest efektem Rekomendacji T [8] i S [9] wprowadzających m. in. wymóg DTI, podejmowaniem przez KNF w latach 2011–2012 bezpośredniego oddziaływania na poszczególne banki w celu ograniczenia emisji kredytów walutowych aż wreszcie wprowadzonym w 2013 r. na podstawie Rekomendacji S wymogiem dotyczącym konieczności zgodności waluty kredytu z dochodami [10].

Propozycje instytucji infrastruktury bankowej ograniczające skutki skokowego wzrostu kursu CHF

W odpowiedzi na decyzję Szwajcarskiego Banku Narodowego z dnia 15.01.2015 o uwolnieniu kursu franka, która wywołała skokowy wzrost kursu franka szwajcarskiego w stosunku do innych walut (w tym również złotego), a w efekcie

Wykres 1. Indeks cen towarów i usług konsumpcyjnych

Źródło: opracowanie własne, dane NBP.

wzrost zobowiązań klientów spłacających kredyty mieszkaniowe w CHF oraz towarzyszący temu wzrost o podobną kwotę zobowiązań banków z tytułu finansowania tych kredytów pewne propozycje opracowane zostały zarówno przez KNF jak i ZBP.

Propozycja Przewodniczącego KNF dotycząca restrukturyzacji kredytów udzielonych w CHF powstała w oparciu o analizy sytuacji na rynku finansowym oraz rynku nieruchomości, z których wynikało, iż w przypadku większości kredytobiorców CHF, którzy zaciągnęli kredyt CHF do końca 2006 wzrost stanu zadłużenia w PLN został skompensowany przez silny wzrost cen nieruchomości (niejednokrotnie przekraczający 100%), zaś obserwowany od 2009 r. systematyczny spadek stóp LIBOR CHF zrekompensował w znacznym stopniu wzrost kursu CHF. Przedstawiona w lutym br. propozycja dotyczyła zastąpienia wszystkich parametrów kredytów CHF parametrami typowymi dla kredytów PLN w momencie ich udzielenia oraz uwzględnieniu typu klienta. W praktyce oznacza ona, iż po przewalutowaniu kredytu CHF na kredyt PLN kredytobiorca powinien otrzymać takie warunki umowy dotyczące stopy referencyjnej, marży, prowizji, etc., jakie otrzymałby gdyby w momencie udzielenia kredytu zdecydował się na kredyt PLN. Powyższe oznacza osiągnięcie stanu, w którym [11]:

- wyeliminowane zostanie ryzyko systemowe związane z kursami walut, obciążające dzisiaj zarówno kredytobiorcę (klienta), jak i kredytodawcę (bank),
- kredytobiorcy zadłużeni dzisiaj w walucie obcej nie będą uprzywilejowani w stosunku do kredytobiorców zadłużonych w PLN.

Przewalutowanie może być przeprowadzone przy założeniu dobrowolności,

czyli za zgodą zarówno klienta, jak i banku. Realizacja: Przewalutowanie kredytu CHF na PLN następuje po średnim kursie NBP z dnia przewalutowania, przy jednoczesnym podziale kredytu na kredyt zabezpieczony hipotecznie oraz kredyt niezabezpieczony hipotecznie.

Ważnym elementem tej propozycji jest postawiony warunek, iż możliwość dokonania przewalutowania wymaga pokrycia przez kredytobiorcę CHF różnicy, jaka występuje pomiędzy sumą dotychczasowych rat spłaty dokonanych przez kredytobiorcę CHF a sumą rat spłaty jaką musiałby zapłacić, gdyby od początku posiadał kredyt PLN. Takie postanowienie reguluje kwestię niesprawiedliwości w stosunku do kredytobiorców którzy zdecydowali się na zaciągnięcie kredytów w PLN, co zabezpieczyło ich przed ryzykiem walutowym, ale skutkowało wyższymi kosztami obsługi kredytów [12].

ZBP przedstawił także swoje propozycje banków dla osób zadłużonych w CHF [13], które mają zostać dopracowane do końca maja br. Jedno z rozwiązań zakłada utworzenie specjalnego Funduszu Wsparcia Restrukturyzacji Kredytów hipotecznych. To forma pomocy dla wszystkich osób spłacających kredyty hipoteczne, które mają przejściowe problemy ze spłacaniem zadłużenia z powodów losowych (zarówno walutowych jak i złotowych). ZBP zaproponował też między innymi rozwiązania umożliwiające stabilizację wysokości raty, możliwość wydłużenia okresu kredytowania i wsparcie dla osób, które zdecydowały się na przewalutowanie kredytu. ZBP sugerował także konieczność utworzenia sektorowego funduszu stabilizacyjnego dla banków, w którym udział banków w finansowaniu Sektorowego Funduszu Stabilizacyjnego sięgnąłby 2/3, a resztę stanowiłyby środki pochodzące z sektora publicznego.

Proponowane przez ZBP rozwiązania spotkały się jednak z krytyką ze strony KNF. Zdaniem jej przewodniczącego nie usuwa się źródeł ryzyka, a następuje jedynie transfer ryzyka z banków na klienta i budżet państwa.

Podsumowanie

Sytuacja na rynku walutowym ujawniła pewną słabość gospodarstw domowych polegającą na braku pełnej świadomości odnośnie podejmowanego ryzyka walutowego oraz wskazała na absolutną konieczność rzetelnego informowania

klientów przez banki przed zawarciem umowy kredytowej o ryzyku jej towarzyszącym. Klienci powinni zdawać sobie sprawę, iż zaciągając zobowiązanie kredytowe, w szczególności długoterminowe, nie powinni zwracać uwagi tylko na wysokość bieżącej raty, ale także na prognozowane koszty obsługi kredytu, wynikające ze zmian kursów walutowych lub stóp procentowych. Pozwoli to uświadomić klientom znaczenie posiadania zdolności kredytowej przez cały okres kredytowania i podejmować bardziej odpowiedzialne decyzje kredytowe w przyszłości.

-
- [1] K. Jajuga, *Zarządzanie ryzykiem w przedsiębiorstwie i instytucji finansowej – metody ilościowe a wyzwania praktyki*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 394”, Prace Katedry Ekonometrii i Statystyki nr 15, 2005, s. 125.
  - [2] E. Pietrzak, M. Markiewicz (red.), *Finanse, bankowość i rynki finansowe*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2009, s. 230.
  - [3] *Rekomendacja I dotycząca zarządzania ryzykiem walutowym w bankach oraz zasad dokonywania przez banki operacji obciążonych ryzykiem walutowym*, KNF, Warszawa, 2010.
  - [4] M. Iwanicz-Drozdowska, *Zarządzanie finansowe bankiem*, PWE, Warszawa 2012, s. 174.
  - [5] M. Marcinkowska, *Standardy kapitałowe banków. Bazylejska Nowa Umowa Kapitałowa w polskich regulacjach nadzorczych*, Regan Press, Gdańsk 2009, s. 55.
  - [6] *Wpływ silnego osłabienia PLN względem CHF na stabilność polskiego sektora bankowego oraz sytuację finansową kredytobiorców*, UKNF, Warszawa 2015, s. 7.
  - [7] W 2014 r. kredyty mieszkaniowe stanowiły 41% kredytów sektora niefinansowego, w tym 62% kredytów udzielonych gospodarstwom domowym. Na przestrzeni lat 2002–2014 nastąpił sześciokrotny wzrost liczby czynnych umów kredytowych.
  - [8] KNF, *Rekomendacja T dotycząca dobrych praktyk w zakresie ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie*, Warszawa, luty 2010.
  - [9] KNF, *Rekomendacja S (II) dotycząca dobrych praktyk w zakresie ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie*, Warszawa 2008.
  - [10] KNF, *Rekomendacja S – dotycząca dobrych praktyk w zakresie zarządzania ekspozycjami kredytowymi zabezpieczonymi hipotecznie*, Warszawa 2013.
  - [11] KNF, *Propozycja Przewodniczącego KNF dotycząca restrukturyzacji kredytów udzielonych w CHF, przedstawiona na posiedzeniu Komisji Finansów Publicznych w dniu 3 lutego 2015 roku*, luty 2015.
  - [12] A. Kotowicz, *Ocena wpływu na sytuację sektora bankowego i polskiej gospodarki propozycji przewalutowania kredytów mieszkaniowych udzielonych w CHF na PLN według kursu z dnia udzielenia kredytu*, UKNF, Warszawa 2013, s. 3.
  - [13] Wypracowane w ramach grupy roboczej (ZBP, przedstawiciele 11 banków (90% portfela kredytów w CHF)).